

ble palestí no va ser consultat mai— es pot resumir en aquesta frase, que un diari de Jerusalem publicà el 30 de novembre: “Allò que a Nova York han escrit amb tinta, a Palestina ho esborrarem amb sang.”

Cap al postsionisme? La continuació de la història d'Israel és prou coneguda, i es pot resumir en cinquanta-cinc anys d'antagonisme armat entre israelians i palestins, de guerres convencionals i de guerres brutes, d'ocupació i de resistència, de terrorisme i de represàlies, de negociacions i d'*intifades*, que aquest text ja no pretén analitzar. De qualsevol manera, bé es podria considerar que, amb la proclamació de l'estat d'Israel el 14 de maig del 1948 o, a tot estirar, amb el final victoriós de la subsegüent guerra d'independència, el gener del 1949, el sionisme havia assolit el seu objectiu fundacional i, per tant, deixava de tenir vigència per esdevenir un simple referent històric.

Els motius que no fos així cal cercar-los en l'excepcionalitat d'un país que, nascut amb 780.000 habitants, en va

rebre i integrar quasi quatre vegades més en cinquanta anys, entre ells 750.000 jueus provinents del món araboislàmic i un milió d'originaris de l'antiga Unió Soviètica; un país que els seus veïns s'havien juramentat per destruir, i que cap d'ells no va reconèixer en tres dècades; un país que ha crescut sota la síndrome de la fortalesa assetjada. Per compensar aquests factors de fragilitat i d'inseguretat calia una èpica cohesionadora, una mística civil que fos capaç de fondre en un sol poble els tradicionals jueus del Iemen o del Marroc i els descreguts *sabras* o israelians nadius, els immigrants desjudeïtzats procedents de Moscou i els jueus negres (els *falashas*) rescatats d'Etiòpia... El sionisme ha proporcionat aquesta mística, ha donat a la societat israeliana un “relat fundacional”, li ha permès legitimar la seva contestada presència sobre la Terra Santa. En aquest sentit, la intenció del món àrab quan, l'any 1975, aconseguí que l'ONU equiparés sionisme amb racisme era molt clara: criminalitzar l'estat d'Israel des dels seus mateixos orígens doctrinals.

Essent així, reclamar de la societat israeliana actual que renegui del sionisme és exigir-li un suïcidi moral. En canvi, quan la possibilitat de noves immigracions de masses jueves cap a Israel ja sembla remota i, des d'aquesta perspectiva sociodemogràfica, el país avança cap a la normalització, sí que resulta desitjable superar el sionisme, considerar-lo un capítol fonamental però ja tancat en la història del poble jueu. Un Israel postsionista, per exemple, tindria menys problemes per a desmantellar els assentaments hebreus a Cisjordània i Gaza, i encararia amb més ductilitat qualsevol procés negociador amb els palestins. Un Israel postsionista és el que va despuntar en les actituds del primer ministre Barak i del ministre d'Exteriors Ben Ami, durant les frustrades negociacions de Camp David II i de Taba, entre l'estiu del 2000 i l'hivern del 2001. El gran problema, en tot cas, residiria a establir els límits exactes perquè un Israel postsionista no deixés de ser l'estat nacional dels jueus.

Joan B. Culla i Clara

Universitat Autònoma de Barcelona

Què és el judaisme?
Quin és el paper
de la religió a l'estat
d'Israel? Més enllà
d'una concepció
pròxima a la teocràcia,
és el judaisme
una forma de vida?
Els comportaments
religiosos són avui
molt diversos a Israel.

El judaisme i Israel

Hillel el Vell (segona meitat s. I aC - primera meitat s. I dC) va ser un eminent savi i mestre jueu. Diuen que en una ocasió un jove se li va acostar per demanar-li que li ensenyés tota la Torà, la Llei, en poques paraules. Hillel li va respondre: “El que no vulguis per a tu no ho facis al teu proïsme. En això consisteix tota la Torà, la resta només són explicacions d'aquest principi. I ara, vés i aprèn-ho bé.” Tant de bo les qüestions sobre què és el judaisme, qui és jueu o quin és el paper de la religió

a l'estat d'Israel poguessin tenir respostes tan precises com la del savi Hillel.

Des dels temps bíblics, el poble jueu ha professat el judaisme, origen de les grans religions monoteïstes. Però el judaisme és la suma de dos conceptes ben diferenciats: el religiós i el nacional. Per al primer, és el nom amb el qual es coneix una religió fonamentada en la Bíblia, el Talmud i la literatura rabínica i sovint combinada amb la mística de la càbala. Per al segon, és una cultura bastida d'idees, de records i de

El 14 de maig, dia de la independència d'Israel (1948), milers de jueus travessen la vall de Cèdron, tot passant per davant del sepulcre d'Absalom i aturant-se a l'Hort de les Oliveres.

tradicions. Fins i tot hi ha pensadors que no el descriuen com una religió, sinó com una forma de vida.

La influència del moviment intel·lectual europeu de la il·lustració en el judaisme va fer que en el seu si sorgissin unes ideologies que van provocar la ruptura amb l'ortodòxia i la seva forma de vida. Per intentar comprendre la societat jueva d'avui des del punt de vista del judaisme, cal tenir present que el ventall d'aquesta societat, gens senzill de dibuixar, va des de la més estricta ortodòxia fins a l'ateisme. Alguns classi-

fiquen la societat jueva israeliana pel que fa a la seva actitud de cara a la religió segons l'esquema de *kharedí*, ultra; *dattí*, religiós, ortodox i/o nacionalista; *masorattí*, tradicionalista; *khilontí*, laic; i *khofxí*, lliurepensador.

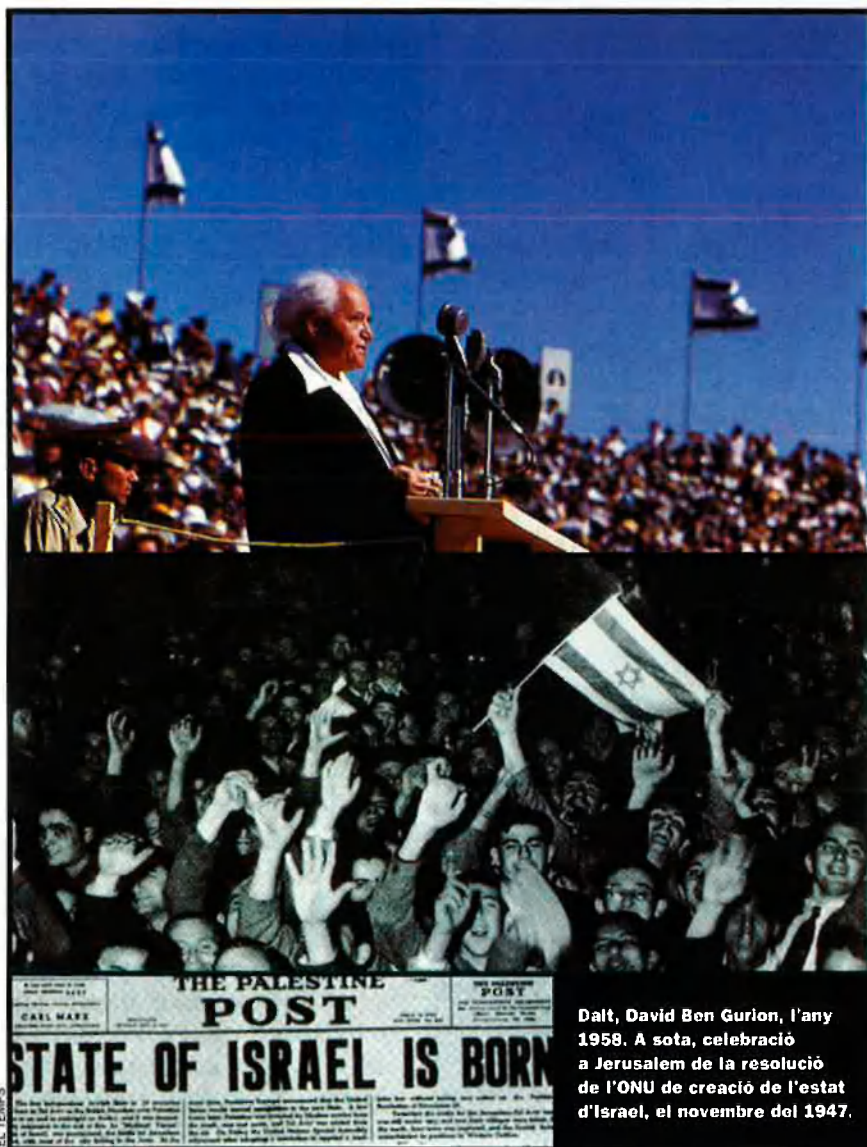
Per als ultra, la sobirania jueva sobre la Terra d'Israel només es podrà restablir quan arribi el Messies. Dins de l'ortodòxia es poden distingir dos grans corrents: el menys nombrós és el que no reconeix l'estat d'Israel, el que hi viu aïllant-se voluntàriament de la societat, però que a la vegada gaudeix dels ser-

veis i les infraestructures que aquest estat li proporciona. L'altre, tot i tenir la mateixa ideologia messiànica que l'anterior, és més pragmàtic. Per això —encara que només sigui per poder controlar el caràcter religiós jueu de l'estat— participa en la seva vida política i hi té un pes important. Per a aquests, si l'estat no vol perdre la seva legitimitat no es pot permetre el luxe, per exemple, d'acceptar els corrents liberals del judaisme. I si ho fa, ells poden, també a tall d'exemple, apedregar els cotxes que circulen el sàbat i insultar els conductors. Pel que fa als religiosos nacionalistes, participen activament en la vida política, econòmica i social de l'estat perquè, per a ells, és el primer pas per a la vinguda del Messies i la redempció del poble jueu a la terra d'Israel. Alguns d'aquests s'agrupen en el moviment ultraradical Guix Emunim, o Bloc dels Fidels, per als quals el Gran Israel, és a dir, la integració a l'estat de tots els territoris ocupats el 1967, ha esdevingut un ingredient intrínsec de la seva identitat jueva. En aquest bloc també hi participen certs ultraortodoxos.

Part del ventall de la societat israeliana el formen els anomenats tradicionalistes. Pel que fa als preceptes religiosos, uns mantenen diferents graus de respecte i pràctica, i altres prefereixen associar-se a algun dels corrents religiosos liberals —reformistes i conservadors— que són rebutjats per l'ortodòxia, que no tenen reconeixement oficial i que, en conseqüència, no reben cap suport de l'estat, tot i que aquest és un tema sotmès a processos dinàmics que constantment originen canvis. Darrerament, el Tribunal Superior de Justícia, les determinacions del qual són de naturalesa constitucional, ha reconegut les conversions reformistes i ha fet eliminar dels documents d'identitat la menció de "jueu/jueva". Un pas important.

Per últim, una part força important d'aquest ventall de la societat la formen els humanistes, pluralistes i demòcrates que desitgen un judaisme humanista i laic, tot fonamentant la seva identitat en la Bíblia. Aquest corrent s'ha desenvolupat molt els darrers anys en reacció contra el sectarisme i la intolerància dels religiosos ortodoxos.

אשר לא יאמר

Dalt, David Ben Gurion, l'any 1958. A sota, celebració a Jerusalem de la resolució de l'ONU de creació de l'estat d'Israel, el novembre del 1947.

Religiosos i laics sovint s'enfronten en manifestacions cada cop menys pacífiques perquè –tot i no ser un estat teocràtic– no hi ha una separació evident entre la religió i l'estat: a Jerusalem no hi ha transport públic els sàbats i dies festius, durant la Pasqua és impossible trobar pa fermentat, no existeix el matrimoni civil, una dona no pot ser testimoni en un tribunal rabínic, etc.

Per què aquesta separació (o no separació) entre religió i estat és tan difusa? En part perquè en vigílies de la independència (14 de maig del 1948) es va afirmar el caràcter jueu de l'estat d'Israel. No hi ha mitjans per definir on acaba la religió i on comença l'estat. Un exemple: la qüestió de la Constitució. La Declaració d'Independència no és

una constitució perquè, segons els religiosos, la llei jueva ha de ser l'únic text constitucional de l'estat. En el text de la Declaració d'Independència els religiosos reivindiquen la necessària menció de la força divina. Per als laics això va ser un atemptat contra la seva visió atea del món. David Ben Gurion, que sempre havia afirmat que "veia l'estat amb la religió a les mans i no a l'inrevés", a canvi que els rabins reconeguessin i acceptessin la supremacia de l'estat i del seu Parlament, acabà acceptant un acord no escrit amb el Partit Nacional Religios segons el qual es garanteix el caràcter jueu de l'estat: s'atorga a les autoritats religioses el control sobre els casaments i els divorcis, el pronunciament de qui és i qui no és jueu, etc.

Hi ha aspectes en els quals la influència de la religió en la vida de l'estat pot arribar a dividir el país. Per exemple: una de les lleis fonamentals de l'estat, la Llei del Retorn, autoritza tot jueu a emigrar a Israel i adquirir automàticament la nacionalitat israeliana. I això necessàriament obliga a investigar la pertinença al poble jueu d'aquell que demana acollir-se a l'esmentada llei.

Com a qualsevol estat democràtic, l'administració de justícia és independent del poder polític. Però a l'estat d'Israel hi ha dues administracions: la civil o estatal i la rabínica o religiosa. De fet, és la darrera la que té competències en les qüestions dels drets civils de les persones i la que decideix qui pot considerar-se jueu. I a causa d'aquest monopoli de l'ortodòxia el sistema democràtic d'Israel és farcit d'elements teocràtics.

Segons la *halakhà* –sistema de determinacions juridicoreligioses, manaments i prohibicions que es contenen en la Torà, la Llei, escrita i oral– és jueu el qui ha nascut de mare jueva o convertida. El 1960, a conseqüència de l'anomenat "cas Daniel Rufesein", un jueu convertit al catolicisme, a la dita definició s'hi va afegir la clàusula següent: i no es professa membre de cap altra confessió religiosa. El 1970 s'hi afegí una altra clàusula: si s'ha convertit ho ha d'haver fet segons la *halakhà*, afegit que serveix per rebutjar les conversions fetes en el si dels corrents reformistes i liberals. Tot i l'esmentat reconeixement del Tribunal Superior de Justícia, la discussió sobre qui és o no és jueu continua oberta.

El conflicte entre religiosos i laics pel que fa a la política de l'estat d'Israel sobrepasa en molt la qüestió de la separació o no separació de la religió i de l'estat. El desacord és total. Només n'escapen els moderats, tant els d'una banda com els de l'altra. Els religiosos moderats intenten una conciliació entre la moral universal i la moral jueva i els laics moderats, que sigui possible la convivència de persones amb una visió del món tan diferenciada.

Roser Lluch
Universitat de les Illes Balears